

Mieczysław Wieliczko, Adam Andrzej Witusik

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres od 29 kwietnia 1976 r. do 21 czerwca 1978 r.

Rocznik Lubelski 22, 184-189

1980

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO ODDZIAŁU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
ZA OKRES OD 29 KWIETNIA 1976 R. DO 21 CZERWCA 1978 R.

Walne Zgromadzenie sprawozdawczo-wyborcze Oddziału PTH odbyło się w dniu 29 kwietnia 1976 r. Został wtedy wybrany Zarząd, który następnie pod przewodnictwem prof. dra Kazimierza Myślińskiego — wiceprezesa ZG PTH na zebraniu konstytuującym w dniu 10 maja 1976 r. ustalił następujący podział funkcji:

prezes: dr Adam Andrzej Witusik,
wiceprezysi: doc. dr hab. Wiesław Müller,
 doc. dr hab. Wiesław Śladkowski, \

sekretarz: dr Mieczysław Wieliczko,
zastępca sekretarza: mgr Henryk Gapski,
skarbnik: mgr Teresa Pióro,

członkowie Zarządu: mgr Ireneusz Caban, mgr Franciszek Cieślak, prof. dr Jan Dobrzański, doc. dr Albin Koprukowniak, doc. dr hab. Stanisław Litak, doc. dr Zygmunt Mańkowski, prof. dr hab. Ryszard Orłowski, dr Ryszard Szczygieł, doc. dr hab. Stanisław Tworek, dr Stanisław Wiśniewski.

Na swym pierwszym posiedzeniu Zarząd powołał również Komisje: Wydawniczą pod przewodnictwem dra Ryszarda Szczygła, Dydaktyczną pod kierunkiem dra Zygmunta Łupiny oraz Upowszechniania Wiedzy Historycznej pod przewodnictwem mgr Ludwika Zabielskiego. Uchwałą Zarządu wówczas podjętą dokooptowano do jego składu przewodniczących Komisji — Dydaktycznej i Upowszechniania Wiedzy. Również na tym posiedzeniu ukonstytuowała się Komisja Rewizyjna Oddziału wybrana na Walnym Zebraniu, przyjmując skład następujący: przewodniczący — mgr inż. Henryk Gawarecki oraz członkowie — doc. dr hab. Eugeniusz Wiśniowski, dr Henryk Sadaj, mgr Feliksa Pomarańska i dr Stefan Wojciechowski.

Zarząd w wymienionym uprzednio składzie przedsięwziął na okres kadencji następujące kierunki pracy:

- kontynuacja i nadrobienie opóźnień w druku „Rocznika Lubelskiego”, organu naukowego Oddziału, oraz zawarcie w związku z przypadającymi rocznicami w kolejnych tomach, stosownych treści;
- dokończenie prac edytorskich nad publikacją monografii Zwolenia i Lubartowa oraz kontynuacja opracowań zebranych materiałów z dawniejszych sesji w Krasnymstawie, Opolu, Bełżycach i Hrubieszowie, a także podtrzymanie dalszej aktywności nad badaniami historii regionalnej;
- pogłębienie metod i treści w zakresie popularyzacji historii w szerokich kręgach społeczeństwa Lubelszczyzny;
- kontynuowanie spotkań naukowych poprzez stosowne zebrania organizacyjne i współpracę z Komisją Historyczną Lubelskiego Towarzystwa Naukowego;
- dbałość o rozwój organizacyjny Oddziału;
- zorganizowanie Jubileuszu 50-lecia działalności PTH w Lublinie w 1977 r.

Wspomniane zadania były przedmiotem działań Zarządu w okresie całej kadencji i każde z nich zostało znacznie zrealizowane. Można z całym przekonaniem stwierdzić, że Zarząd podejmował liczne działania i zabiegi, by swoje plany wykonać, a dzieje Oddziału na początku nowego, po 50-leciu, okresu działalności wzbogacić wartościowym dorobkiem edytorskim i popularyzatorskim. Bliższe omówienie realizacji tych zadań przedkładamy w rzeczowym ujęciu sprawozdania.

SPRAWY ORGANIZACYJNE

Według stanu na dzień 21 VI 1978 r. Oddział liczy około 60 członków. Są to pracownicy obydwu uniwersytetów, Archiwum, Biblioteki im. Łopacińskiego, Muzeum na Majdanku i pozostałych muzeów oraz w niewielkiej liczbie nauczyciele historii. Regularnie opłaca składki 48 osób, zaległości za okres 1—2 lat ma 22 członków, natomiast zaległości w opłacaniu składek u ponad 40 osób wynoszą około 3 lat i więcej. Nie uznajemy tych osób za członków w świetle statutu PTH. Ewidencja w zasadzie jest uporządkowana, choć brak jest w niektórych przypadkach aktualnych adresów, miejsc pracy itp. Bardzo trudno jest w pełni uporządkować kartotekę, ponieważ Członkowie utrzymują dość luźne kontakty z Zarządem Oddziału. Życie organizacyjne ogranicza się do spotkań naukowych, ewentualnie odczytów popularnonaukowych oraz opłacania składek, a to nie sprzyja nawiązywaniu kontaktów. Wielu członków utraciło kontakt z Oddziałem, na przykład z grona nauczycieli, po przejściu na emeryturę. W okresie sprawozdawczym przybyło 11 członków, wyłącznie młodych pracowników nauki. Napływ członków jest więc bardzo mały.

W okresie całej kadencji Zarząd usiłował pracować kolektywnie, zwołując zebrania dla rozpatrzenia aktualnych spraw. Chcemy podkreślić, że kiedykolwiek zapraszaliśmy na posiedzenia wiceprezesa Zarządu Głównego PTH prof. dra Kazimierza Myślińskiego i członka Zarządu Głównego PTH prof. dra Jerzego Kłoczowskiego, zawsze uczestniczyli czynnie w pracy Zarządu.

Ogółem odbyło się w czasie kadencji 7 zebrań Zarządu oraz po powołaniu w dniu 19 X 1977 r. Prezydium Zarządu w składzie: prezes, wiceprezesi, sekretarz, skarbnik i redaktor naczelny „Rocznika Lubelskiego”, wymienione Prezydium odbyło 3 posiedzenia. Nadmienić trzeba, że szczególnie w okresie poprzedzającym organizację Jubileuszu 50-lecia działalności Oddziału, odbyło się szereg spotkań nie protokołowanych dla załatwienia spraw bieżących i podjęcia decyzji w sprawach wymagających niezwłocznego załatwienia, jak: złożenie wizyt u władz wojewódzkich i miejskich, partyjnych i administracyjnych, w Zarządzie Głównym PTH w celu poinformowania o naszych pracach bądź zaproszenia na uroczystość jubileuszową.

Była ta uroczystość ważnym akcentem w życiu organizacyjnym i naukowym Oddziału. Przygotowano i wydrukowano pamiątkowy dyplom i „adres” jubileuszowy, który został około 10 grudnia 1977 r. doręczony wielu osobom i instytucjom, bądź wręczony ich przedstawicielom na uroczystości zorganizowanej w sali LTN. Spotkanie to zgromadziło delegatów wojewódzkich i miejskich władz politycznych i administracyjnych, szeregu instytucji kulturalnych oraz liczne grono członków Oddziału. Władze Zarządu Głównego reprezentowali wiceprezesi: doc. dr hab. Władysław Russocki i prof. dr Kazimierz Myśliński, który wygłosił także odczyt naukowy pt. *Historia regionalna a historia narodowa*. Do Zarządu nadeszły liczne telegramy, pisma gratulacyjne i depesze. Z inicjatywy Zarządu doręczono wszystkim aktualnym członkom Oddziału wspomniany druk pamiątkowy. Znaczna część osób ten dyplom otrzymała, natomiast dla pozostałych, utrzymujących luźniejszy kontakt z Oddziałem, są te druki przygotowane. Trzeba nadmienić, że wręczenie tych druków wszystkim członkom Zarządu Głównego PTH i przewodniczącym Komisji ZG, redakcjom pism: „Archeion”, „Kwartalnik Historyczny”, „Przegląd Historyczny”, dyrekcjom szeregu archiwów, bibliotek, muzeów, towarzystwom naukowym i regionalnym, redakcjom gazet oraz uczonym z innych ośrodków, utrzymującym stałe kontakty z naszym środowiskiem, przyczyniło się do bliższego powiązania Od-

działu z tymi instytucjami i osobami, znacznie spopularyzowało dzieje Oddziału i jego dorobek, krótko w tym druku przedstawione. Pisma miejscowe — „Kamena”, „Sztandar Ludu” i „Kurier Lubelski” — zamieściły z okazji jubileuszu okolicznościowe artykuły i informacje o działalności PTH, a obszerniejszy przegląd dziejów w 50-lecie podał „Kalendarz Lubelski” na rok 1978.

Okoliczność jubileuszu została więc przez Zarząd wydatnie zaakcentowana, na miarę naszych możliwości finansowych i wydawniczych, a udział przedstawicieli władz w uroczystym posiedzeniu naukowym, odbyte rozmowy i przekazane informacje o dorobku Oddziału — przyczyniły się do umocnienia jego roli w życiu i działalności środowiska.

W zakresie spraw organizacyjnych trzeba jeszcze wspomnieć o powołaniu przez Prezydium Polskiej Akademii Nauk nowego składu Komitetu Redakcyjnego „Rocznika Lubelskiego” pod kierownictwem redaktora naczelnego prof. dra Kazimierza Myślińskiego. Kadencja Komitetu obejmuje lata 1978—1980.

SPRAWY WYDAWNICZE

W minionej kadencji dzięki ofiarnej pracy redakcji „Rocznika Lubelskiego” i zaangażowaniu Wydawnictwa Lubelskiego wyszły z druku tomy XVIII i XX o łącznej objętości 31 arkuszy. Trzeba przypomnieć, że tom XX poświęcony był 60-leciu Rewolucji Październikowej ze znaczną zawartością treści okolicznościowej i ukazał się z wyprzedzeniem tej rocznicy.

Poza tym pod redakcją doc. dra hab. Stanisława Tworka wyszedł spod prasy drukarskiej tom *Lubartów. Z dziejów miasta i regionu* o objętości 30 arkuszy, a staraniem redakcyjnym prof. dra Kazimierza Myślińskiego ukazał się tom *Zwoleń. Dzieje miasta i ziemi* o zawartości 23 arkuszy. Łącznie więc pod znakiem Oddziału wyszły w minionej kadencji w 4 samoistnych drukach 83 arkusze wydawnicze.

Inne nasze inicjatywy wydawnicze, zaległe z lat ubiegłych, nie doczekały się niestety realizacji, poza tomem XIX „Rocznika Lubelskiego”, który jest w okresie pierwszej korekty drukarskiej [ukazał się w 1978 r. — red.]. Ośmielamy się zaproponować nowemu Zarządowi załatwienie spraw zaległych i podjęcie decyzji co do losów tych zamierzeń. Wobec narastających trudności wydawniczych, wprowadzenia limitów finansowych i ujawnienia się w międzyczasie innych inicjatyw organizacyjnych, możliwości wydawnicze Oddziału uległy wyraźnemu ograniczeniu, znacznie większemu niż to było dotychczas. Nasze usiłowania uzyskania zezwolenia na kontynuowanie prac nad tomem dotyczącym Bełżyc nie zyskały akceptacji Naczelnego Zarządu Wydawnictw, a niespodziewana śmierć doc. dra hab. Stanisława Tworka zahamowała te prace. Skłania to więc do rewizji dawniejszych projektów wydawniczych i zamierzeń powstałych jeszcze przed kadencją Zarządu, którą obejmuje niniejsze sprawozdanie.

DZIAŁALNOŚĆ ODCZYTOWA

Wyróżnić tu trzeba dwie zasadnicze formy — spotkania naukowe i odczyty publiczne w cyklach bądź w formie sesji popularnonaukowych.

Odnośnie pierwszej formy stwierdzić trzeba, że pogłębiająca się specjalizacja i wyraźny spadek zainteresowania posiedzeniami naukowymi Oddziału nie przyczyniły się do ułatwienia naszej działalności w tym zakresie. Być może nasze usiłowania były zbyt słabe, by tę formę działalności ożywić. Z drugiej strony w mi-

minionym okresie bardzo żywo pracowała Komisja Historyczna Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, organizując systematycznie nawet 4 odczyty naukowe w miesiącu. Ponieważ działalność ta obejmuje jeden krąg ludzi — naszych członków, wystąpiły więc szczególne trudności w organizowaniu spotkań naukowych. Dodajmy, że nasze spotkania są organizowane nieodpłatnie dla osób z Oddziału podejmujących odczyty, natomiast w Komisji Historycznej LTN istnieje szansa druku prezentowanych prac. Stąd zapewne wynika większe zainteresowanie dla tej formy działalności naukowej.

Uwzględniając te okoliczności informujemy, że w okresie sprawozdawczym zorganizowano 7 spotkań, które przeprowadzili w porządku chronologicznym ich odbywania: prof. dr Roman Kamienik, prof. dr hab. Mirosława Zakrzewska-Dużasowa (dwukrotnie), dr Marek Mądzik, prof. dr Eugeniusz Konik z Uniwersytetu Wrocławskiego, mgr Henryk Gmiterek, prof. dr Czesław Madajczyk, dyrektor Instytutu Historii PAN w Warszawie, oraz prof. dr Władysław Czapliński z Uniwersytetu Wrocławskiego. Nadmienić trzeba, że jakiegokolwiek inicjatywy tego rodzaju zgłoszone ze strony członków do Zarządu usiłowaliśmy zrealizować.

W okresie sprawozdawczym kontynuowaliśmy rozpoczęty wcześniej cykl „Z tajemnic lubelskich archiwów i bibliotek”, począwszy od 8 X 1976 r. Ogółem przy współpracy Miejskiego Domu Kultury odbyło się w sezonie jesienno-zimowym 1976/1977 — 12 spotkań z tego cyklu.

Przy współpracy z Międzynarodowym Klubem Książki i Prasy podjęliśmy cykl „Patroni lubelskich ulic i placów”. W pierwszym półroczu roku 1977 przeprowadzono 6 spotkań w Czytelnii MPiK przy Krakowskim Przedmieściu.

W Zamościu przy współpracy Muzeum Okręgowego odbyło się 6 spotkań z cyklu „Zamojskie sylwetki” w roku 1976/1977, a w ostatnim sezonie jesienno-zimowym dalsze 4 spotkania w nowym cyklu „Wojenne i rewolucyjne losy Zamościa”, który łącznie zamierzony jest na 12 odczytów.

W Hrubieszowie przy współpracy z Muzeum i Regionalnym Towarzystwem Hrubieszowskim prowadziliśmy w minionym okresie cykl 8 odczytów pod ogólnym tytułem „Z dziejów miasta i ziemi hrubieszowskiej”.

Podobnie w Tomaszowie Lubelskim odbyły się w pierwszym półroczu 1977 r. 3 spotkania z cyklu „Z przeszłości Tomaszowa i okolic”.

W związku z 60-leciem niepodległości podjęto wspólnie z Biblioteką im. Hieronima Łopacińskiego i Zarządem Okręgowym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Lublinie cykl 6 odczytów pod wspólnym tytułem „Polska i Polacy 1918—1978”. Dotąd odbyły się 3 odczyty, pozostałe są zaplanowane w okresie jesiennym.

Wszystkie wymienione wyżej cykle były zapowiadane stosownymi afiszami rozplakatowanymi w miejscach publicznych, a większość prelekcji, w tym wszystkie wygłaszane w Zamościu, a w Lublinie z cyklu „Z tajemnic lubelskich archiwów i bibliotek” oraz „Patroni lubelskich ulic i placów”, czyli te, które wygłaszane były w Klubie MPiK i Miejskim Domu Kultury, zapowiadane były w „Kurierze Lubelskim” w formie odautorskiej prezentacji podstawowych wątków tematu. Nie przeceniamy tego, ale stwierdzamy, że Towarzystwo i działalność oświatowa Oddziału były w ten sposób popularyzowane. Nadmienić warto, że ta forma pracy spotkała się z pozytywną opinią doc. dra Władysława Russockiego, wiceprezesa ZG PTH, w czasie jego pobytu w Lublinie z okazji jubileuszu działalności Oddziału.

Obok wyżej wymienionych odczytów, w związku z 600-leciem Kraśnika, Oddział był współorganizatorem sesji w dniu 16 I 1976 r., na której wygłoszono 3 referaty naukowe przygotowane przez prof. dra Kazimierza Myślińskiego, dra Emila Horocha i dra Mieczysława Wieliczko.

Sumując działalność odczytową organizowaną przez Komisję Upowszechniania Wiedzy Historycznej (pod kierunkiem mgra Ludwika Zabielskiego) oraz Zarząd Oddziału (szczególnie prezesa i sekretarza), odnotować możemy nie tylko utrzymanie dawniejszych kierunków działalności, a nawet duży postęp, zważywszy szeroką informację prasową oraz odbywanie szeregu odczytów poza Lublinem.

INNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI

Kontynuując dobre tradycje, Zarząd Oddziału przykładal dużą uwagę do uczestnictwa członków w pracy różnego rodzaju stowarzyszeń, instytucji, organizacji społecznych i naukowych. Wnieśliśmy jako członkowie PTH istotny wkład w tę działalność, choć bardzo rzadko odbywało się to z naszym znakiem organizacyjnym. Dla przykładu wspomnijmy udział w sesji organizowanej w Białymstoku przez Komisję Historii Wojskowości ZG PTH, gdzie prof. dr Tadeusz Mencil, doc. dr Zygmunt Mańkowski i dr Mieczysław Wieliczko wygłosili referaty i komunikaty, przygotowanie znacznym nakładem pracy przez prof. dra hab. Mirosławę Zakrzewską-Dubasową sesji poświęconej 60-leciu Rewolucji Październikowej czy sesji Polsko-Radzieckiej Komisji Historycznej Akademii Nauk, uroczystej sesji i obchodów 60-lecia Archiwum w Lublinie, dwóch sesji na Majdanku, przygotowanych przez Muzeum i Towarzystwo Opieki nad Majdankiem. Trudno wymienić wszystkie inicjatywy i przedsięwzięcia, wystąpienia naukowe i prace członków naszego Oddziału, bo Zarząd nie prowadzi w tym zakresie ewidencji, a wspomniane wyżej są tylko przykładami z ostatniego okresu. Dowodzi to bardzo czynnego udziału naszych członków w życiu środowiska, określa rolę lubelskiego ośrodka historycznego.

W okresie kadencji odbyły się dwie kolejne olimpiady historyczne. Zarząd powołał w tym celu Komisję, która pracowała pod kierunkiem doc. dra hab. Stanisława Tworka, a w ostatniej olimpiadzie pod przewodnictwem dra Stanisława Wiśniewskiego. Sekretarzem obydwu Komisji była mgr Daniela Kołodziej. Zarząd był na bieżąco informowany o stanie prac i przebiegu olimpiad. Olimpiady przyczyniły się do ukierunkowania i wzrostu zainteresowań historycznych wśród młodzieży. Trud ich organizowania w rachunku społecznym bardzo się opłaca, choć jest to sporo pracy wykonywanej w krótkim czasie i do tego w okresie sesji egzaminacyjnej w uczelni.

Bardzo dobrze układały się stosunki Oddziału z władzami partyjnymi i administracyjnymi miasta i województwa. Informowaliśmy władze o naszych działaniach, otrzymywaliśmy pomoc organizacyjną i finansową. Podobnie trwała dobra współpraca z Wydawnictwem Lubelskim, dzięki któremu udało się w krótkim czasie doprowadzić do druku właściwie już trzech tomów „Rocznika Lubelskiego”. Mieśliśmy dobrą współpracę z szeregiem instytucji w organizacji akcji odczytowej — z Archiwum, muzeami, redakcją „Kuriera Lubelskiego”. Wszystko to skłania do złożenia w tym miejscu wyrazów podziękowania za okazywaną życzliwość wobec naszych przedsięwzięć, wsparcie naszych poczynań wydawniczych i organizacyjnych.

Z omówionych wyżej kwestii oraz realizowanych obecnie prac, a także z długotrwałych już kierunków działalności Oddziału, nasuwają się zarysy zadań, jakie winien nowy Zarząd wziąć pod uwagę, rozpoczynając nową kadencję:

- 1) Konieczna jest aktywizacja działalności w zakresie zebrań naukowych i wypracowanie określonego ich profilu tematycznego.
- 2) Okoliczność rocznic niepodległości 1918 i 1944 r. winna być szczególnie zaakcentowana ze względu na rolę Lublina w tych wydarzeniach.

- 3) Konieczna jest aktywizacja działalności w środowisku nauczycieli historii i wypracowanie form współpracy PTH z władzami oświatowymi i związkowymi.
- 4) Należy zaktywizować działalność organizacyjną Zarządu, jego Prezydium oraz komisji.
- 5) Należy podjąć starania o utworzenie Koła lub nawet Oddziału PTH w Chełmie, a rozważyć taką ewentualność w stosunku do innych nowych ośrodków administracyjnych.
- 6) Podjąć prace nad powiększeniem Oddziału, dokończyć prace nad uporządkowaniem ewidencji i spraw finansowych członków.
- 7) Kontynuować akcję wydawniczą Oddziału przez rytmiczny już druk „Rocznika Lubelskiego”, inne inicjatywy uporządkować w kierunku bądź wydania prac, bądź definitywnej likwidacji tych zaległości.
- 8) Akcję popularyzacji historii szczególnie w Lublinie należy nasilić w związku z przypadającymi w tym czasie rocznicami.

Kończąc, pragniemy podziękować wszystkim członkom ustępującego Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej, wszystkim, którzy z całą życzliwością pomagali w prowadzeniu działalności Oddziału PTH w okresie kadencji od 29 kwietnia 1976 r. do 21 czerwca 1978 r.

*Mieczysław Wieliczko
Adam Andrzej Witusik*